

Spirit of Bosnia / Duh Bosne

An International, Interdisciplinary, Bilingual, Online Journal
 Međunarodni, interdisciplinarni, dvojezični, online časopis

Kumstvo u Muhamedovaca, 1889

Kosta Hörmann

Listajući po narodnim pjesmama Muhamedovaca u Bosni i Hercegovini, zapeće pažljivom čitaocu počesće oko za stihove, u kojima se spominje kumstvo. Za primjer navađam nekoliko ovijeh stihova:

"Lika ¹ kumom bio kod djevojke." ²

"Evo t' kuma, bega udbinjskoga." ³

"Pa mu sinu kosu kumovao" ⁴

Mene ovi stihovi pobudiše, te stadoh o kumstvu pobliže raspitivati u samih Muhamedovaca. Ubrzo dobih dosta obavijesti i o tom pitanju, te evo bilježim što sam i kako čuo.

Naši Muhamedovci poznaju tri vrste kumstva. Kumstvo svatovsko ili vjenčano, kumstvo šišano ili vodeno i kumstvo kod suneta.

Kumstvu svatovskom biće već oko stotinu godina što se trag prilično zameo. Poslije zauzeća Bosne-Hercegovine po Osmanlijama ostalo je u Bošnjaka, koji prigriše vjeru prorokovu, uz ostale običaje i kumstvo vjenčano.

Najdulje sačuvalo se ovo kumstvo kao općeniti običaj u bosanskoj Krajini, gdje se do u 18.vijek često Muhamedovac vjenčao s Hrišćankom, a da se ovoj nije trebalo poturčiti. Ta i dan danas događa se u okolici Kolašina da Musliman vjenča Hrišćanku. Djeca ovakvih mješovitih brakova vjere su muhamedovske, jer tako naređuju muslimanske vjerozakonske ustanove. Ovakvi brakovi stvoriše poslovice: "Otac klanja, mati mi se krsti, a ja se kamenim".

Ako dakle narodna pjesma iz prošlijeh vijekova spominje, da je Mustaj-beg lički (Lika) bio kum kod vjenčanja kojeg junaka, to nema sumnje, da se tada Muhamedovci još općenito držahu običaja, u svatove povesti kuma. Čin kuma bio je neka osobita čast, jer uvijek samo kakog osobitog odličnika traže za svatovskog kuma.

S vremenom se taj iz hrišćanske prošlosti naslijeđeni običaj prilično izgubio, a kumovo mjesto zauze 'djever'; ali ima i dan danas krajeva u bosanskoj Posavini, gdje se djever zove kumom.

Kumstvo šišano ili vodeno, ⁵ i ako je poznato u nekim krajevima Bosne, ipak se dosad sačuvalo samo još u Hercegovini. Hercegovački Muhamedovci kumuju djeci svojih prisnih prijatelja, da time utvrde prijateljstvo ne samo za sebe, nego i za svoje potomke. Ovo kumovanje biva kako među dva Muhamedovca, tako i među Muhamedovcem i Hrišćaninom. Taj narodni običaj svršuje se svečano u kući dječino oca i to ovako.

Ako se Muhamedovcu rodi muško dijete, poručice, ili će sam jednom zgodom zapitati njegov prisni prijatelj, da li dječiji otac i ukućani pristaju, da on budne kum novorođenčetu. Ako pristanu, ugovore dan za tu svečanost. Kumovanje biva dok djetetu još nijesu unesene makaze u kosu, a mora se obred ovršiti u jutru, dok je dan u napretku. Djetinji otac pozove prijatelje i rođake da dođu u njegovu kuću, a ovi dolaze rano u jutro, kako će kuma što svečanije dočekati. Djetetu obuku najljepše haljine. Kum uzme dijete na krilo, a jedan od djetinjih rođaka donese u kakvoj posudi, obično od stakla ili porculana, čiste vode i drži je pod djetinjim vratom. Kum prihvati makaze i odreže djetinje kose, najprije više desnog uha, onda na sred glave, pa najposlije više lijevog uha. Odrezana kosa pada u vodu, što je u onoj posudi.

Kad je to svršio, baca kum u vodu kovanog novca - već prema svome imućstvu - pet ili deset pleta (cvancika), dukat pa i više, koliko može i hoće. Sakupljena družina baciće također u vodu kovanog novca. Sav taj novac podijeliće hizmećari (služinčad).

Ovim obredom postao je dotični kućni prijatelj kum onom djetetu; on mu je od sad zaštitnik i branitelj, pa će kumčetu biti na pomoći, makar ga i glave stalo.

Djetinja mati šalje kumu i njegovoj porodici na dar vezene i tkane stvari, a djetinji otac darovaće kuma puškom, sabljom, čibukom, konjem ili drugom kakvom stvari.

Poslije kumovanja cijelo društvo sjedne za sofru, te se veseli.

Kumstvo postoji dok kum ili kumče živi; umre li koje, veli se: "Kumstvo bilo, kumstvo se razvrglo."

Ova je slična onoj i do jako poznatoj: "Umrlo kumče, prestalo kumstvo."

Evo nekoliko primjera ovog kumstva:

Glasoviti Smail-aga Čengić bijaše kum sinu svog vjernog prijatelja Mike Malovića iz Dragaljeva u Drobnojima. Među Ded-agom Čengićem (sinom Smail-age) i crnogorskim vojvodom Petrom Stevanovim (puncem sadašnjeg knjaza Nikole) također je postojalo kumstvo.

Godine 1836. kumovao je inženir Luchini ⁶ iz Dalmacije (rodom iz Padove), vrlo me Ibrahim-begu Kapetanoviću, sinu Ali-bega Kapetanovića-Ljubušaka. Moj čestiti prijatelj Nezir ef. Škalić kumovao je godine 1860. sinčiću Osmana Gegića u selu Međedi u kotaru rogatičkom.

Šišano kumstvo u velike je uticalo na društvene i političke odnošaje; često se njime utrnulo krvno neprijateljstvo među dvije porodice, koje od časa kumovanja postaje

vjerni i pouzdani prijatelji.

Na ovo kumstvo dosta je nalik kumstvo kod suneta.⁷

Kada se suneti sinčić kojeg Muhamedovca, prizvaće on svog prijatelja, da mu drži dijete, dok berber sunet ovršuje. Tog prijatelja zvaće od ovog časa 'kumom' djetinji otac, djetinja mati, braća, sestre i svi rođaci. Kum se smatra glavnim prijateljem; kum u svako doba može dolaziti u kuću, od kuma se ne krije kućna ženska čeljad. Kad se kumče oženi donijeće mlada darove, ne samo rodbini svoga vojna, nego i njegovom kumu. Ali se i kum valjano stara za svoje kumče, ako ostane sirotno iza oca; jer kad mu treba pomoći ili savjeta, uvijek će potražiti svoga kuma, a ovaj će mu učiniti sve što može.

Sve tri vrste kumstva poznaju samo Muslimani u Bosni i Hercegovini i u nekim krajevima balkanskog poluostrva; Osmanlijama je kumstvo posve nepoznato i nećeš mu naći traga ni u kuranu, niti u šerijatu.

GLASNIK ZEMALJSKOG MUZEJA, 01.01.1889

The preceding text is copyright of the author and/or translator and is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivs 3.0 Unported License.